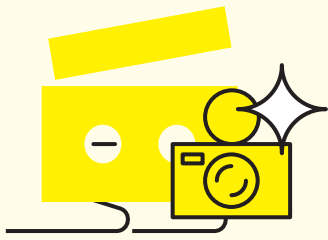

L E S M A P

Met jongeren die dagelijks met beelden en film bezig zijn hebben we een medium en methode nodig die in hun leefwereld past en hun futurefit maakt voor de snel evoluerende maatschappelijke omstandigheden. De wereld om hen heen wordt zo letterlijk ook

be-grijp-baar

INHOUDSTAFEL

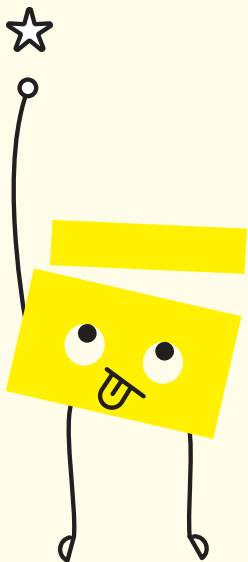
I. FILMEDUCATIE ALS MEDIUM TOT BURGERSCHAPSVORMING

Hoofdstuk 1	Proces en doelstelling	pag 3
Hoofdstuk 2	Onderwijsdoelen / eindtermen en verwachte resultaten	pag 4
Hoofdstuk 3	Waarom kortfilm als middel tot mediageletterdheid en burgerschapsvorming?	pag 5
Hoofdstuk 4	Film- en interviewtechnieken	pag 6
4.1. Zelf aan de slag: filmen met GSM en Tablet		
4.1.1.	Voor je gaat filmen	
4.1.2.	Gratis tips en apps	
4.2. Interviewtechnieken		
4.2.1	Soorten vragen	
4.2.2	Welke vragen kun je beter vermijden?	pag 7
4.2.3.	Algemene tips interviewtechnieken	
Hoofdstuk 5	Filmanalyse	pag 8
5.1. Aspecten van de filmtaal (in detail uitgewerkt met 3 circels)		pag 10
5.1.1.	Vorm (of object) van de film	
5.1.2.	Inhoud (of subject) van de film	
5.1.3.	Functie (of context) van de film	pag 11
5.1.4	Iedere filmervaring is persoonlijk	pag 13
5.2. Belangrijke aandachtspunten bij het bekijken en analyseren van een film (sleutelaspecten)		pag 14
5.2.1.	Openings scènes	
5.2.2.	Geluid in een film	
5.2.3.	Cinematografie en Mise-en-scène	pag 15
5.2.4.	Geloofwaardigheid door montage	pag 16
5.2.5.	Camerastandpunten	pag 17
5.2.6.	Filmgenres	pag 18
5.3. Werkvormen voor filmanalyse in de klas		
5.3.1.	Methodes om de beste film te kiezen (klassenjury)	
5.3.2.	Methodes om het beeld te analyseren	pag 19
5.3.3.	Opdrachten om het geluid te analyseren	pag 20
5.3.4.	Creatieve doe-opdrachten	
5.3.5.	Tips & hulpvragen in de les bij het bekijken en analyseren van een film	pag 21

II. FILMFICHES

III BIJLAGE LEERDOELEN BURGERSCHAP MET ACHTERGRONDINFO EN BIJHORENDE WERKVORMEN

Hoofdstuk 1	Ecologische duurzaamheid
Hoofdstuk 2	Mensenrechten – kinderrechten – dierenrechten
Hoofdstuk 3	Diversiteit - identiteit - gelijke kansen
Hoofdstuk 4	Wereldburgerschap
Hoofdstuk 5	Democratische besluitvorming

Hoofdstuk 1. Proces en doelstelling

Met het 'Filmburgerproject' en deze lesmap bieden wij een concreet antwoord en een tool aan om te werken aan het onderwijsdoel: 'Burgerschap competenties met inbegrip van competenties inzake samenleven'. Daarnaast komen ook de andere onderwijsdoelen aan bod, waarbij er ook speciale aandacht is voor mediawijsheid, taalontwikkeling, culturele expressie, zelfexpressie en duurzaamheid (waaronder SDG's of Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen). De leerdoelen worden in de BIJLAGE LEERDOELEN BURGERSCHAP in detail uitgewerkt.

Via het vertonen en bespreken van kortfilms kunnen we de thema's die passen in de onderwijsdoelen aanschouwelijk maken en de leerlingen aanzetten tot reflectie en de creatieve verwerking ervan.

Aan de leerlingen wordt er gedurende een bepaalde periode kortfilms getoond; passend in de eindtermen en gaande over een thema die nauw aansluit bij hun leefwereld. Uit deze filmpjes kiezen zij als klassenjury de beste film die als prijs wordt uitgereikt op het Filmfestival voor Jong Publiek, Film'on (Brussel) en FilmKING, filmfestival voor kinderen en tieners in Gent.

De burgerschapsvorming gebeurt via verschillende sporen (de bespreking van de filmpjes in de klas, de beoordeling via het klassenjuryproject en via het uitwisselingsproject van leerlingen uit middelbare scholen met OKAN-klassen). Zo kan dit proces geleidelijk en op een natuurlijke manier aangeboden worden.

De lesmap bestaat uit

- **een algemeen gedeelte**

Met algemene uitleg over het opzet van het Filmburgerproject.

Achtergrondinformatie over de onderwijsdoelen (burgerschap e.a.) uitleg over de filmtaal (mediawijsheid) en het gebruik van de lesmap en handige tools voor de leerkracht ter voorbereiding van de lessen.

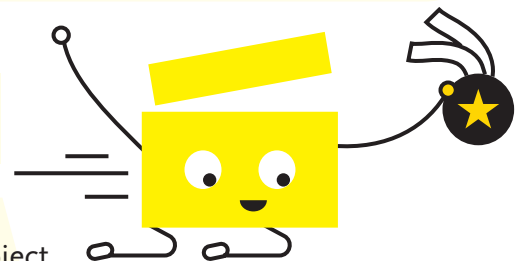
- **een filmfiche per getoonde en besproken kortfilm**

Met KIJK- en DOE-opdrachten en vragen over de leerinhoud. De verschillende opdrachten presenteren een geïntegreerd geheel waarbij verschillende onderwijsdoelen (eindtermen) samen aan bod komen en die de leerlingen in staat stellen deze eigen te maken. Voor de OKAN-klassen zijn de opdrachten aangepast om de Nederlandse taalgevoeligheid bij te schaven.

- **bijlages met leerdoelen "burgerschap"**

Met achtergrondinformatie en werkvormen per leerdoel.

Met bijdragen van de scholen die aan het project "Filmburger" deelnamen.

Hoofdstuk 2

Onderwijsdoelen / eindtermen en verwachte resultaten

Het vertonen en bespreken van de kortfilms in het Filmburgerproject dragen bij tot het verwerven van specifieke eindtermen rond (A- & B-stroom eerste graad M.O.):

- Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven
- Competenties inzake duurzaamheid
- Cultureel bewustzijn en culturele expressie
- Mediawijsheid inzake begrip en gebruik van de audiovisuele media (film)
- Sociaal-relatieve competenties
- Zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid
- Competenties in het Nederlands

Als concrete resultaten mag men verwachten dat de leerlingen:

- een ruimere blik op de wereld krijgen via het aansnijden van specifieke thema's over (wereld) burgerschap (diversiteit, identiteitsvorming, respect voor verschillende culturele uitingsvormen en meningen, ...).
- een beter begrip krijgen van anderen door zich in te leven in een andere taal, cultuur, levenswijze of het "anders zijn" van de andere.
- een beter zelfbeeld en eigenwaarde krijgen door het aanleren van specifieke filmtechnieken en bijhorende sociale vaardigheden (overleg, taakverdeling, beslissingsprocessen, respect door opvoeders en peers, ...).
- een beter onderscheid kunnen maken tussen fictie en werkelijkheid (bv. fake news).
- democratisch leren beslissen en concreet samenwerken met elkaar.
- een beter inzicht krijgen in het proces van het filmmaken.
- een inzicht te krijgen in de beeldtaal (filmtaal) door het beter begrijpen van de vormelijke, inhoudelijke en functionele aspecten en daardoor ook de syntaxis en narratieve opbouw van de filmtaal (beeldtaal).
- inzicht krijgen en subtiliteit ontdekken in non-verbale communicatie en gebruik van symbolen.
- een film a.d.h.v. deze aspecten beter kunnen bekijken, analyseren en beoordelen.
- door het volgen van deze stappen in staat zijn zelf een filmpje te maken (creatief proces en product) en te presenteren aan een publiek.
- de (kort)film als een geschikt medium herkennen om moeilijke of delicate onderwerpen bespreekbaar te maken door hun gedachten en gevoelens hier rond op een creatieve manier te verwerken en tot uiting te brengen.

+ extra voor OKAN-klassen

- taalgevoeligheid van het Nederlands verhogen (+ meer inzicht in syntaxis en narratieve opbouw van de Nederlandse taal).

Hoofdstuk 3

Waarom kortfilm als middel tot mediageletterdheid en burgerschapsvorming?

Omgaan met media hoort bij de dagelijkse leefwereld van tieners en schoolgaande jeugd in het middelbaar onderwijs.

Het medium (kort)film is uiterst geschikt om multimediale geletterdheid in de multiculturele samenleving door te geven en aan te leren. Film is immers een gemeenschappelijke taal tussen leerlingen van verschillende achtergrond: middelbaar onderwijs uit A- en B-stroom, OKAN-klassen met anderstalige nieuwkomers die de confrontatie en dialoog aangaan van westerse en niet-westerse culturen & tussen hen ook gemeenschappelijke en verschillende subculturen. Ze spreken dezelfde of een andere moedertaal (woordcultuur) maar spreken ook dezelfde taal omdat hun belevingswereld samenloopt én omdat de beeldtaal universeel is en appelleert op een veel diepere laag van ons mens-zijn: emotionaliteit en emotionele intelligentie, sociale en culturele codes.

De filmtraditie is al ruim een eeuw oud en kent wereldwijd filmmakers van verschillende culturen, tijdperken, generaties, leeftijden en sociale achtergronden. Dit biedt al voldoende kansen aan onze jeugd en volwassen van morgen om met de inhouden en expressie van het medium om te gaan. De (kort)film is, zoals iedere culturele uiting een specifieke weergave van een bepaald wereldbeeld op een gegeven plaats en tijd; met daarbij de overdracht van de daartoe bijhorende waarden en normen.

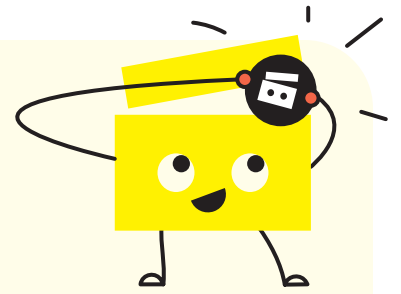
Door met het filmmedium bezig te zijn, schakelen we ons immers in deze evolutie en traditie zowel bij het kijken als het maken. Met jongeren die dagelijks met beelden en film bezig zijn hebben we een medium en methode nodig die in hun leefwereld past en hun futurefit maakt voor de snel evoluerende maatschappelijke omstandigheden. De wereld om hen heen wordt zo letterlijk ook be-grijp-baar.

“Als een multiculturele, multimediale maatschappij de maatschappij van de toekomst is, dan is het de taak van het onderwijs om jonge mensen voor te bereiden om als volwaardige, mondige burgers te kunnen leven in die maatschappij. Zoals het een basisvoorwaarde was voor de burgerlijke democratie in de twintigste eeuw dat mensen konden lezen en schrijven, zo is het nu een basisvoorwaarde dat iedereen kan omgaan met de verschillende media en blikken van de wereld waarin hij leeft. Zoals elke leraar in het verleden in de eerste plaats een leraar moedertaal was, wordt het de taak van elke leraar in de toekomst om in de eerste plaats een leraar te zijn van die nieuwe multimediale geletterdheid.” “Als ik film, dan doe ik om beurt en heel bewust beroep op telkens andere geestelijke vermogens: als ik bedenk wat ik wil maken, laat ik mij leiden door mijn fantasie; als ik mijn opnamen plan of mijn montage voorbereid doe ik beroep op mijn verstand en terwijl ik film of monteer laat ik me drijven op mijn intuïtie en emoties waarbij de ontroering van mijn beeld bepaald wordt door mijn integriteit en spiritualiteit”

Paul Bottelberghs (Reflectie: Onderwijs in een multimediale en multiculturele maatschappij – 17/02/2005)

Hoofdstuk 4. Film- en interviewtechnieken

4.1. Zelf aan de slag: filmen met gsm en tablet

4.1.1. Voor je gaat filmen

Breng de scènes via een storyboard in beeld. Spreek af wie de opnames leidt (= regisseur). De regisseur kijkt of de cameraman/vrouw klaar is en roept: “*Camera loopt*” bij begin van de opname – en roept “*cut, 1,2,3*” bij einde opname, zodat de acteurs/ices nog 3 seconden blijven stilstaan (= bevroren beeld/tableaux vivant). De scènes worden zo afgebakend en de begin/eindpositie worden vastgelegd. Dit zorgt ervoor dat de volgende opname en de montage vlotter verlopen.

4.1.2. Gratis tips en apps

- Tip: Filmen als een pro met je smartphone: <https://www.youtube.com/watch?v=nA5szf35r2A>
- Je opnames vormelijk wat bijschaven (kleur, lichtintensiteit, ...) ‘ Camera MX ‘
- Het maken van montage met gsm camera.
Via de volgende app kan je de opnames monteren ‘KineMaster’ & PowerDirector ‘
- Het maken van de titel via Stop motion (animatiefilm) met gsm kan via :
de app ‘Stop Motion Studio’
- Maak zelf je gsm BEAMER:
<https://www.youtube.com/watch?v=fnrXqfesTQE>
<https://www.youtube.com/watch?v=sMfuaLCBepo>

4.2. Interviewtechnieken

De kinderen bereiden hun vragen voor die ze willen stellen aan de filmmakers (regisseurs, acteurs, ...) zoals:

4.2.1 Soorten vragen

- Hoe/Waarom heb je dit onderwerp gekozen/dit genre (animatie, life, fictie of documentaire) gekozen?
- Wat is functie van die scène? Waarom koos je voor deze lichttechniek/camerastandpunten?
- Je kan van de gelegenheid gebruik maken om de regisseur/filmmaker/acteur te laten vertellen over zijn/haar beroep (of passie):
Waarom heb je voor dit beroep gekozen/waarom ben je filmmaker/acteur geworden?
Hoe verloopt een filmproject? Zijn er veel uitdagingen? Wat zijn de leuke/minder leuke dingen aan je beroep? Kan je hier goed van leven? Is geld of een goed inkomen bij het filmmaken voor jou belangrijk? Waarom wel/niet?
- Wat vond je het moeilijkste, het leukste, grappigste, ... bij het maken/spelen van deze film?
Wat is je het meest bijgebleven?

4.2.2 Welke vragen kun je beter vermijden?

- Lange of dubbelzinnige vragen: Respondenten herinneren zich vaak maar een deel van de vraag en geven daardoor onvolledige antwoorden. Een oplossing is om de vraag op te splitsen in simpelere vragen.
- Let ook op met sturende vragen: De vraag *'Vindt je ook dat...'* stuurt de geïnterviewde in een bepaalde richting en dan krijg je een kort antwoord, ja of nee. Met een vraag als *'Wat vind je van...'* is de kans groter dat de respondent een authentiek antwoord geeft en het is ook meer open. Het antwoord kan verschillende kanten uit, waarop je dan misschien kunt inspikken.

4.2.3. Algemene Tips Interviewtechnieken

- Luister meer dan dat je praat: Interviewers praten vaak te veel. Bedenk dat de geïnterviewde centraal moet staan.
- Stel duidelijke vragen en wees vriendelijk in je formuleringen: Als de geïnterviewde in de war is of het gevoel krijgt dat hij/zij zichzelf moet verdedigen, is de kans klein dat jij waardevolle informatie krijgt.
- Kijk naar het non-verbale gedrag van je interviewgast (mimiek, gebarentaal) en beleef zelf plezier aan het interview. Wek niet de indruk dat je je verveelt of dat je zenuwachtig bent. Breng variatie aan in je stem en gezichtsuitdrukking.

Hoofdstuk 5: Filmanalyse

Tijdens de bespreking van de kortfilms in les worden ook de aspecten uitgewerkt van de filmtaal. We werken rond de drie aspecten (vorm, inhoud en functie) van de film als artistiek product:

- **vormelijk aspect (object) van de film:**
Hoe is de film gemaakt? camerawerk, mise-en-scène, geluidsband, montage (wat je ziet en hoort)
- **inhoudelijk aspect (subject) van de film:**
het verhaal/de gebeurtenissen (plot/scenario, storyboard) via acteerwerk (personages)
- **functioneel aspect (context) van de film:**
Het genre, de bedoeling van de filmmaker en de beoordeling als filmkijker

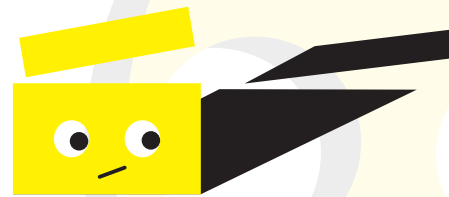
De leerlingen komen op verschillende manieren met film in aanmerking:

- **Film als medium** om onderwerpen die te maken hebben met burgerschap, toegankelijk te maken.
- **Film analyse** om film geletterdheid, media wijsheid, te stimuleren bij de doelgroep tieners.
- **Film op school**, om de kunstvorm naar de leerling te brengen in plaats van andersom.
- **Film in de cinema** tijdens het filmfestival Filem'on & FilemKING om de participatie van de school en leerling te bekronen.

In deze filmanalyse en analysetool is het zo dat niemand expert hoeft te zijn bij het bespreken en beoordelen van de (kort)films maar dat de hulpmiddelen zo worden aangereikt dat de mediawijsheid wordt gestimuleerd en door betere kennis en begrip van deze aspecten van de filmtaal wordt de filmervaring ook rijker. Dit doen we a.d.h.v. de film cirkels waarbij we de 3 aspecten van de filmtaal in detail uitwerken en koppelen aan de persoonlijke ervaring.

Methodes om de film cirkels te gebruiken

- De cirkels kunnen leeg of met filmvragen per cirkel gebruikt worden.
- De cirkels los van elkaar groot uitprinten en verdelen over 3 tafels. De leerlingen stappen naar de cirkel toe die bij hun waarneming past.
- Vragen over de film op losse kaartjes printen. De leerlingen deze in de juiste cirkel laten leggen. (Tevens mogelijk met antwoorden - en dan de leerlingen ook laten kiezen uit juiste of onjuiste antwoorden)
Met sticky notes de leerlingen eerst allerlei dingen over de film laten opschrijven, en deze dan in de cirkels laten plakken.

MIJN NAAM _____

ik voel mij na de film:

SUBJECT
inhoud
verhaal
personages
betekenis

CONTEXT
door wie,
waar en wanneer
is de film gemaakt.
type en genre film

CONTEXT

IK

OBJECT
uiterlijk & techniek
cinematografie
mise-en-scène
audio

ik vind de film...

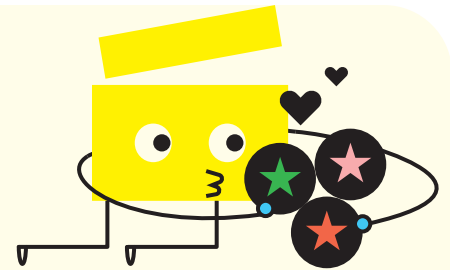

TITEL FILM _____

5. 1. Aspecten van de filmtaal (in detail uitgewerkt met 3 cirkels)

5.1.1. Vorm (of object) van de film

Techniek

Live-action:

- met echte mensen, in de wereld die we kennen als werkelijkheid

Animatie:

- stop-motion of getekend (met de hand tot beweging gebracht), een verzonnen of nageemaakte wereld
- CGI (door de computer in beweging gebracht, Computer Generated Image) een verzonnen of nageemaakte wereld
- Een combinatie van live-action en animatie/CGI.

Cinematografie:

- alles wat de camera doet (camerastandpunt, scherp/onscherp, camerabeweging)
- hoe de montage is gedaan (snelle opvolging beelden, rustig tempo, (on)logische volgorde, tijdsprongen zoals flashback of flashforward)

Mise-en-scène:

alles wat vóór de camera gebeurt/te zien is:

- acteerwerk
- make-up en kostuum/kleding
- props (objecten, dingen)
- decor, locatie keuze
- het weer
- licht en kleur

Audio:

- filmmuziek (diëgetisch: muziek die de personages kunnen horen, bv uit een radio / non-diëgetisch: muziek die alleen de kijker hoort om de sfeer te benadrukken)
- stemmen van de personages of voice-over (diëgetisch: de stem van een personage die gedachten uitspreekt / non-diëgetisch: een vertelstem van iemand die we niet zien)
- foley of bruitage (aan alles zit een natuurlijk geluid verbonden: de natuur, bewegen van dingen en personages)
- geluidseffecten (om acties en sfeer te benadrukken)

5.1.2. inhoud (of subject) van de film

Het verhaal

- Opbouw verhaal: introductie personages, uitdaging/probleem/doel, climax (het hoogtepunt), ontknoping, einde.
- Hoe was de spanningsboog? Bleef je geboeid? Ben je verrast?
- Hebben personages, verwachtingen, doelstellingen in de film een ontwikkeling meegemaakt?

Personage

Personages zijn de mensen/dieren/wezens die in de film te zien zijn; zij worden gespeeld door live-action acteurs of zijn gemaakt door de animatiefilm maker. Een personage heeft altijd een bewust en onbewust doel (bv bewust: wedstrijd winnen, onbewust: vriendschap redden). Het personage maakt meestal eerst keuzes gebaseerd op zijn/haar bewuste doel, daarna naar aanleiding van het onbewuste doel.

Inhoud

Kan je een betekenis, een boodschap raden?

Wat is de kern van deze film? Kan je dat samenvatten in 2 zinnen?

Is het een verhaal, gaat het om een visuele beleving, om een gevoel? Is de filmmaker er in geslaagd dit over te brengen?

5.1.3. functie (of context) van de film

Wat is de titel van de film? Waar, wanneer, door wie is de film gemaakt? Wat is het genre? Waarom denk je dat de filmmaker deze film wilde maken?

Creativiteit

- Wat is de bedoeling van de filmmaker en is hier bewust de filmtaal (filmtaal: hoe de film is gemaakt/er uit ziet) voor ingezet?
- Alles wat je ziet en hoort heeft een reden: waarin is dit duidelijk te zien/horen?
- Wat voor gevoel geeft bv een trage montage, een onderbelicht beeld, een tijdslijn die door elkaar geschud is, etc?
- Waarmee associeer/vergelijk jij het idee, de uitvoering, het verhaal?

Originaliteit / Belang

- Heb je al eens eerder een dergelijke film gezien, of een film die op een dergelijke manier gemaakt is/verteld wordt?
- Wat voegt deze film toe aan wat je al kent: de films typisch voor jouw leeftijdsgroep of (sub)cultuur?
- Wat valt het meeste op aan de film? Zou jij het anders doen en waarom?

MIJN NAAM _____

SUBJECT
 inhoud verhaal personages betekenis

Wat gebeurt er in het verhaal?
 Wat kan je leren van deze film?
 Wat willen / wensen de personages in het verhaal?

Waarom
 Waaronom doen de personages wat ze doen?
 Veranderen of leren de personages iets? Wat en waarom?

Wie zijn er in het verhaal?
 Waar is het?
 Wanneer gebeurt het?

ik voel mij na de film:
 warm, koel, verwachtingsvol, levendig, uitbundig, vrolijk, hoopvol, betoverd, rustig, druk, ongemakkelijk, verward, overweldigd, nerveus, nostalgisch, droevig, vreemd, wijzer, tevreden, goed...

OBJECT
 In welke techniek is de film gemaakt?
 Animatiefilm = getekend, met poppen of in de computer
 Live-action = met echte mensen.

Schrijf hier wat je vindt van het uiterlijk of de techniek van de film

Noem een voorbeeld uit de film waarom het uiterlijk en het geluid van de film belangrijk zijn voor het verhaal of het gevoel omdat...

Ik vind de muziek, de sfeer, de vormen wel / niet bijzonder omdat...

Vertel over het beeld, welke kleuren vallen op, is de film licht / donker / schaduwrijk

Noem herkenbare vormen en figuren zijn ze zoals in de werkelijkheid, juist fantasieërik, zie je mensen of dieren of geen herkenbare vormen?

Hoe vond je het acteerwerk? geloof je de emoties en acties?

IK

Als ik deze film vergelijk met andere films en verhalen die ik ken, is deze film anders omdat...

Als ik de filmmaker iets kon vragen, dan wil ik weten...

Ik vind het goed dat de filmmaker deze film heeft gemaakt omdat...

ik vind de film...
 spannend, saai, interessant, herkenbaar, gemakkelijk, moeilijk, vreemd, verrassend, zielig, grappig, kinderachtig, gevoelig, onbegrijpelijk, romantisch, mooi, artistiek, boeiend, gek, tof, wonderlijk, ontroerend, vriendelijk, magisch ...

CONTEXT
 door wie, waar en wanneer is de film gemaakt, type en genre film

naam regisseur:
 land waar de film is gemaakt:
 jaar waarin de film is gemaakt:
 type film:
 (fictie, documentaire, commercieel, tv-serie)

genre film:
 (romantisch, actie, avontuur, science-fictie, fantasy, komedie, drama, thriller, horror, klassieker, stille film, musical, familiefilm, western, detective, oorlogsfilm)

TITEL FILM _____

5.1.4 Iedere filmervaring is persoonlijk

Ikzelf

Wat zijn mijn eerste reacties tot de film of bepaalde scènes uit de film? Hoe komt het dat ik me er op een bepaalde manier bij ga voelen? Hoe bepaalt mijn gender, leeftijd, cultuur hoe ik iets bekijk? Hoe reflecteren mijn reacties waar ik voor sta of waar ik in geloof? Hoe verandert mijn mening met de tijd en door met anderen te praten? Is mijn mening veranderd na het bekijken van de film?

Mijn wereld

Herinnert de film mij aan iets? Herken ik iets uit de film of ben ik juist dingen aan het zien die nieuw voor mij zijn? Hoe beïnvloedt wat ik ken, mijn reactie? Waar ik vandaan kom, opgegroeid ben, wat ik ken uit mijn cultuur of uit andere culturen die ik ken... Hoe verschilt mijn reactie van die van anderen hierin?

Mijn ervaring

Heb ik al eens eerder films uit dit genre gezien of niet en reageer ik daardoor op een bepaalde manier? Heb ik veel kijkervaring of niet, of is mijn kijkervaring niet bij film, maar bij tv of video-clips en hoe kan dat mijn reactie beïnvloeden? Heb ik bepaalde herinneringen bij het zien van films?

IK en de VORM (OBJECT)

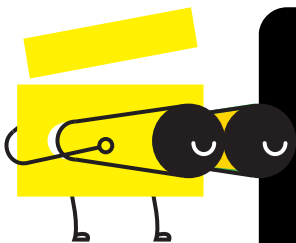
Wat vind ik van het uiterlijk van de film of hoe deze is gemaakt?

IK en de INHOUD (SUBJECT)

Wat is mijn mening over het verhaal in de film? Kan ik mij inleven in de personages? Waar begrijp ik de film wel of niet?

IK en de FUNCTIE (CONTEXT)

Als ik de film vergelijk met wat ik ken dan... Als ik de filmmaker iets zou kunnen vragen... Ik vind het wel/niet interessant dat dit verhaal verteld wordt, omdat...

5.2. Belangrijke aandachtspunten bij het bekijken en analyseren van een film (sleutelaspecten)

5.2.1. Openings scènes

Voordat je een hele film bekijkt, zet 'm eens stil na 1 tot 5 minuut/ minuten en bespreek wat je hebt gezien. In het eerste shot zien we vaak de hoofdpersoon, of een belangrijke locatie uit de film. In de eerste paar minuten weet de kijker het gevoel van de film en kan hij raden naar het probleem of de uitdaging waar het hoofdpersoon mee te maken heeft.

Vraag naar de feiten die je ziet en hoort; som gewoon op wat je ziet, bv ' blank jong meisje met bril, er is een reflectie in de bril, we zien alleen de bovenkant van het gezicht van het meisje, de ogen staren ergens naar, we horen een show op televisie met wat muziek en een stem...' Raad dan of er iets al betekenis heeft in wat je ziet. Wat voor soort bril is het; hip of sullig? Verandert het meisje daardoor? Waar denk je dat het meisje vandaan komt? Waar denk je dat ze naar kijkt en waarom?

vb:Opening Shots Tell Us Everything - 01:48 – 06:29
<https://www.youtube.com/watch?v=CZhFtd1QZWc>

5.2.2. Geluid in een film

Het geluid hoort al bij één aspect dat je kan analyseren. Het hoort bij de vorm ofwel het object 'film', bij hoe de film is gemaakt.

Probeer eens alleen naar het geluid te luisteren van een film, dus het beeld verbergen. Wat hoor je? Waar denk je dat je bent in de film, een open ruimte, op straat, een interieur? Is er muziek, ritme, lawaai, stilte, stemmen... klinkt het industrieel of als de natuur? Raad dan wat je zou kunnen zien... En bekijk vervolgens het stukje film waarvan je juist de audio hebt gehoord. Foley (Engels) of Bruitage (Frans) is de term voor alle geluiden die worden voortgebracht door 'dingen', van voetstappen tot het ruisen van boombladeren, tot het dichtslaan van een deur

We luisteren naar het begin van dit filmpje:

LOG JAM KJFG No5

Created by: Alexey Alexeev

Produced by: Andrés Erkel, Peter Drake

<https://youtu.be/2ADFH9mgGAs>

Zo kan je ontdekken dat:

1. Geluid: ritme, muziek, zang of gejuke, voetstappen... Ik zie: een beer, een konijn, een wolf, de kleuren grijs, wit, bruin, boomstammen, sneeuw. Dit is getekend: het is een animatiefilm.
2. De kleuren geven mij een... gevoel. bv. ik vind de dieren grappig getekend.
3. De dieren maken muziek maar moeten zich verstoppen voor een jager. De jager en zijn hond zien de dieren niet. Etc... De beer lijkt de baas, ze zijn serieuze muzikanten. De jager en zijn hond lijken dom omdat ze de dieren niet zien.
4. De dieren hebben alledrie en eigen karakter.
5. De film is door een Russische animatie filmmaker gemaakt. Het genre is komedie. De film kan je op internet vinden en is deel van een serie.
6. Dat de film in Rusland is gemaakt denk ik nu te herkennen in de film, door de sneeuw en de kleding van de jager!

5.2.3. Cinematografie en Mise-en-scène

Deze bepalen hoe de film er uit ziet, maar spelen ook mee in hoe het acteerwerk overkomt en hoe relaties tussen personages zich verhouden.

Met onderstaande voorbeelden kan je je oog hier in trainen:

*Camera techniek zorgt voor
BETROKKENHEID KIJKER
spy versus personal*

Joel & Ethan Coen
Shot | Reverse Shot
https://www.youtube.com/watch?v=5UE3jz_O_EM
00:59-02:36

*Camera techniek zorgt voor
BETROKKENHEID KIJKER
relaties tussen personages*

David Fincher
And the Other Way is Wrong

[https://www.youtube.com/
watch?v=QPAloq5CUA&t=313s](https://www.youtube.com/watch?v=QPAloq5CUA&t=313s)
04:04-05:36

5.2.4. Geloofwaardigheid door montage

How Does an Editor Think and Feel?

[https://www.youtube.com/
watch?v=3Q3eITCo1Fg](https://www.youtube.com/watch?v=3Q3eITCo1Fg)
02:04 - 05:20 & 06:34 - 08:01

*Camerastandpunten suggereren
gevoel van personage*

The Microwave
Written & Directed by Daniel Koren

<https://vimeo.com/123306901>

Compositie in film

Wes Anderson
Centered

<https://vimeo.com/89302848>

Bronnen:

1. **André Vandenbunder:** filmanalyse, André Vandenbunder (1918-2002) was professor semiotiek aan de UA en docent film aan het Filmmuseum Brussel, nu Cinetmated en geldt als een grondlegger voor het uitwerken van de filmtaal in het Nederlandstalig gebied.
(<http://www.andrevandenbunder.be>)
2. **Sandra Verkaart:** Discussie methode films – het gebruik van de film cirkels
3. **Hans van Driel en Peter Bosma:** “Beeldcultuur” – 2005 (Boom Lemma Uitgevers)
Het verschijnsel ‘film’ en de semiotiek van C.S. Peirce
zie ook: Hand-out Filmsemiotiek:
<http://www.peterbosma.info/?p=artikel&artikel=45> meer bepaald: 3-indeling: vorm-inhoud-functie voor het lezen van een kunstwerk (Van de Waalse driehoek).

5.2.5. Camerastandpunten

(ook belangrijk als je zelf gaat filmen - zie hoofdstuk 4) <https://blog.inkie.be/filmopname>

Camerastandpunt = de positie (hoek) van en afstand tot wat er gefilmd wordt.
De belangrijkste camerastandpunten voor afstand zijn:

5.2.5.1. Cameraafstand tot het gefilmd voorwerp

- **Close up:** dichtbij het gefilmd voorwerp
(= intieme of persoonlijke afstand, je bent bevoorrechte getuige).
Enkel het hoofd of een detail (zoals oog of mond)
- **Mediumshot:** de breedte van het beeld waarbij het hoofd en de schouder tot de romp wordt getoond. Dit is de neutrale afstand, de sociaal aanvaardbare afstand, een gesprek tussen kennissen. Dit is het beeld van de journalist die het nieuws voorleest.
- **Totaalbeeld:** De camera laat je het geheel of het overzicht zien

5.2.5.2. Positie of hoek t.o.v. het gefilmd voorwerp

- **vogelperspectief:** De camera bekijkt het voorwerp van bovenaf.
De mensen of voorwerpen lijken kleiner (minder belangrijk)
- **kikvorsperspectief:** De camera bekijkt het voorwerp van onderuit.
De mensen of voorwerpen lijken groter (belangrijker)
- **normaal perspectief:** De camera bekijkt het voorwerp op ooghoogte (of borsthoogte).
Let op de gulden snede. (www.youtube.com/watch?v=jFPZLZmQ3vw)
- **overshoulder:** De camera kijkt vanuit de schouder mee, neemt het standpunt in van de persoon die kijkt en de kijker identificeert zich met de acteur over wiens schouder we meekijken.
- **point of view:** De camera kijkt als het ware met de persoon mee. Begin altijd met een shot van de persoon die je gaat volgen. Het volgende shot is het beeld wat de persoon zou zien (point of view). Sluit af met een shot van de hoofdpersoon.

5.2.5.3. Camerabeweging t.o.v. het gefilmd voorwerp

- **Pano en tilt:** U laat uw camera bewegen alsof u - stilstaand - uw hoofd horizontaal of verticaal laat bewegen, van links naar rechts (PANO) of van boven naar onder (TILT) of vice versa. De pano dient om een decor beetje bij beetje te verkennen of om een bewegend voorwerp te volgen

- **Travel:**

De voorwaartse travel: De voorwaartse travel komt overeen met een beweging naar voor, om dichterbij een onderwerp te komen, dat dan steeds groter wordt in het beeld, of om zich te verplaatsen zoals met de auto, waarbij men het landschap aan beide zijden van de optische as ziet voorbijtrekken.

De achterwaartse travel: Dit is een beweging achteruit. Voorbeeld: achteraan een trein.

De zijwaartse travel: U bent in beweging en filmt op zij ondertussen. Wordt veel gebruikt om een ander bewegend element (fietser, auto, boot,...) te volgen en continu in beeld te houden

- **Zoom:** Het gefilmde voorwerp laten dichterbij komen / groter worden (inzoomen) of juist verder weg laten gaan / kleiner worden (outzoomen)

5.2.6 Filmgenres

- **Documentaire / reportage:** verslag over een gebeurtenis met gebruik van een voice-over (vertelstem), interviews, het volgen van de hoofdpersonen of het naspelen van de gebeurtenis met acteurs. Een documentaire is niet noodzakelijk met levensechte personages maar kan ook door animatietechnieken weergegeven worden.
- **Fictie:** Film met een een verzonnen verhaal of geschreven scenario. De geloofwaardigheid van het scenario of de acteerprestaties maken dat het kijnpublik in dit verhaal meegetrokken wordt. Bekende genres zijn: (historisch) drama, komedie, thriller, avonturenfilm, science fiction, ...
- **Animatiefilm:** De illusie van beweging wordt gecreëerd door het na elkaar afspelen van verschillende stilstaande beelden, zogenaamde frames. Er wordt onderscheid gemaakt tussen traditionele animatie (met animatietechnieken zoals: stopmotion, klei animatie, tekenfilm, zandanimatie,...) en digitale animatie (gemaakt en bewerkt door een computer). Animatie kan 2 dimensionaal (2D) of 3 dimensionaal (3D) zijn.

5.3. Werkvormen voor filmanalyse in de klas, ook op maat van OKAN-scholen.

5.3.1. Methodes om films te beoordelen

(ook goed geschikt voor OKAN-scholen – TAALBAD-leerlingen):

- **De leerlingen krijgen een blad** waarop 3 soorten 'dozen' staan en kunnen na het bekijken van de film een onderscheid maken:

- **de koffer:** wat wil ik meenemen uit de film?
- **de vuilbak:** wat wil ik weggooien van de film?
- **de schatkist:** wat vind ik waardevol?

(+ vertellen/opschrijven waarom je dat vindt)

- **We gooien met een dobbelsteen** én bv. :

1 = "Ik wordt blij van"

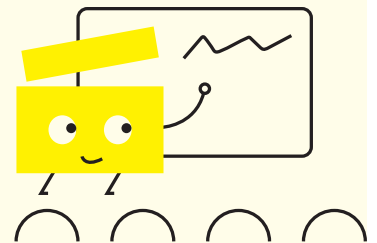
2 = "Ik heb een vraag bij/begrijp ik niet goed of wil ik graag weten waarom"

3 = "Dit vond ik niet leuk"

4 = "Ik ben geschrokken van of dit was een verrassing voor mij/had ik niet verwacht"

5 = "Wat zou ik willen veranderen aan de film" (stel je bent zelf regisseur)

6 = "Het thema/het verhaal van de film doet me denken aan ..."

- **Schrijf op met woorden** (tijdens het kijken) wat er opvalt/wat je blijft of de moeite waard vindt.

- **De thermometer**

Geef een beoordeling van warm, lauw of koud.

Een thermometer is getekend op een blad en je mag de graden (gradatie) inkleuren.

Je kan eventueel stilstaan bij de verschillende aspecten van de film (verhaal? Acteerprestaties?

Goed gemaakt?) of maak er een wedstrijd van zoals een prijsuitreiking bij een filmfestival (Oscars, Gouden Beer, Film'On/FilemKING award, ...)

- de beste acteerprestatie
- het beste scenario
- de beste film
- de beste effecten of de tofste filmtaal (leuke effecten, speciale camerastandpunten of wendingen in de film)

- **Maak van de woorden een woordenwolk/wordcloud** met de volgende apps: Wordle.net, tagcrowd.com, WordItOut, woordwolk.nl

5.3.2. Methodes om het beeld en verhaalopbouw te analyseren

- **Ontdek de montage in een film:** speel een stukje af en klap in de handen op elk moment dat het beeld verandert (het shot verandert). Op welke momenten gaat dit trager of sneller en waarom denk je dat?

- **Leg de foto's van de films (filmstills) in de juiste volgorde.**

Of net een verschillende volgorde, verandert dan het verhaal voor jou?

Wat verandert er?

- **Leer de camerastandpunten met:** fotostrip <https://leerkrachten.kunstcentraal.nl/lesmateriaal/door-het-oog-van-2/fotostrip/>

- **Wat zijn de 5 W's van het verhaal?** Geef wat uitleg

Wie: personages, wie zijn ze? hoe zien ze eruit?

Wat: actie. wat gebeurt er?

Waar: plaats van het gebeuren

Wanneer: tijdstip van het gebeuren

Waarom: motivatie personages, plotwendingen

- **Schrijf een eigen filmscenario a.d.h.v. de 5 W-kaartjes**

bv. Een jongen (wie) en meisje (wie) kussen elkaar (actie) op de speelplaats

(plaats) tijdens de middagpauze (tijdstip). Ze zijn verliefd op elkaar (waarom) en willen een andere jongen/meisje jaloers maken (waarom). Wat gebeurt er hierna (plotwending)?

- **Kettingverhaal**

Vertel het verhaal van de film na of vertel een nieuw verhaal.

Elke leerling zegt 2 to max 3 woorden en bouwt zo verder op het gezegde van zijn voorganger.

- **Vraag "Aan wat doet dit filmbeeld/deze scène jou denken?"**

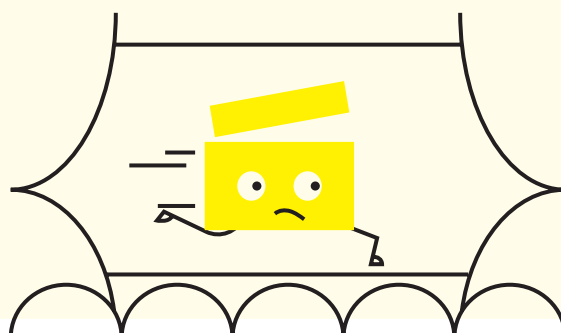
Gebruik meerdere woorden. Vb Je ziet een politieman, waaraan denk je? Angst, respect, controle, ...

5.3.3. Opdrachten om het geluid te analyseren

- **Laat een geluidsfragment van de film horen.** Vraag aan de leerlingen om daar zelf de beelden bij te verzinnen. Tip: Best deze opdracht uitvoeren voordat je de beelden van de kortfilm hebt gezien. Dit kan leiden tot verrassende resultaten.
- **Bruitage:** laat de beelden van een (animatie)film zien zonder geluid. Verzin er zelf de geluiden bij. Ontdek het hele proces van bruitage, of de postproductie van geluid. Experimenteer met klanken uit allerlei gewone materialen en instrumenten en je stem. Fragment Cinéconcert (bruitage): www.facebook.com/FilemKING/posts/1055897274847471

5.3.4. Creatieve doe-opdrachten

- **Bouw een mini filmset in een schoenendoos.** Neem als uitgangspunt een genre, of een gekozen film scène. Gebruik een variatie aan gekleurd papier en typen papier, transparant en materialen; watten, stokjes, netjes, restjes karton en stof... Enkele playmobil poppetjes, diertjes... Een lampje. Plakgom of tape. Herinner de leerlingen dat alles een keuze met betekenis is.
- **Creëer een tableau vivant**
(= je maakt als groep een stilstaand beeld) om bepaald moment uit de film te bespreken. Stel vragen zoals: "Aan wat doet dit beeld jou denken? Verzin een scène ervoor en een scène erna. Hoe verhouden de personages zich tot elkaar?"
- **Gebruik de camera in gsm's/smarthphones** om een bepaald gevoel na een scène, of een bepaalde relatie tussen personages, uit te beelden in een acteer foto-sessie. Als men zelf niet op de foto wilt, kan je dit ook met poppetjes doen, of met zelf getekende poppetjes.
- **Neem een stapel magazines** en kijk of je foto's vindt die dezelfde sfeer van de film pakken. Misschien moet je beelden half afscheuren en met elkaar combineren (collage) om hier toe te komen.
- **Maak een filmposter** dat in één beeld zegt waar de film over gaat
Het kan een gekozen foto met woorden zijn, een collage van foto's of een tekening zijn. Kies er ook een titel bij.
- **Enkele animatiefilmtechnieken:**
flipboekje uitwerken met mannetjes leerkrachten.
kunstcentraal.nl/lesmateriaal/door-het-oog-van/scholen-in-talenten-av-en-nieuwe-media-les-8
animatie met kleipoppen leerkrachten.
kunstcentraal.nl/lesmateriaal/door-het-oog-van/kleipoppetjes-animeren/

5.3.5. Tips & hulpvragen in de les bij het bekijken en analyseren van een film

Tip voor het maken van stills:

Film stills (stilstaande beelden van de film) zijn handig in diverse werkvormen!
Om zo'n foto van de film te bekomen; kan je de film stoppen op het bepaalde moment en dan een screenshot nemen van je computerscherm.

Hoe werkt het?

Speel de film af, klik bij de weergave bovenaan op de balk op "schermvullend"

Selecteer vervolgens een beeld uit de film waarvan je een foto wil maken.

Met een Mac computer druk je tegelijkertijd op de toetsen "Shift", "Command" en "3".

Bij een PC computer druk tegelijkertijd op de Control-toets + V

De schermafbeelding wordt nu bewaard op je computer.

Hulpvragen na het bekijken van de film:

Na het bekijken van ieder filmpje kunnen de leerlingen de vragen/opmerkingen/zaken die hun aandacht trekken die ze bij deze specifieke film hebben best meteen opschrijven. Dit is ook handig voor de vragensessie (Q&A) bij de cinema vertoning voor de aanwezige regisseurs.

De leerkracht kan hierbij helpen door een vraag te stellen:

- wat trok je aandacht/viel je op in deze film?
- Is er iets dat je aan de regisseur/maker van deze film wil vragen?

Na het bekijken van ieder filmpje kan je ook even stilstaan bij de actualiteit van het onderwerp van de kortfilm. De leerkracht kan het onderwerp even toelichten en bespreekbaar maken via gerichte vragen en/of werkvormen die daarvoor geschikt zijn.

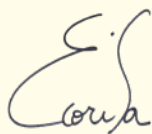
bv. krantenartikel, nieuwsitem met vragen zoals:

- Ken je zo iemand?
- Ingaan op de geografische en culturele aspecten van het land, bv. Indië:
  - Welke talen spreken ze daar?
  - Wat ken je van dit land?
  - Welke gerechten?
  - Welke gewoonten hebben ze daar?
  - Wat is het politiek klimaat in dit land (koning, republiek, oorlog/maatschappelijke spanningen of niet?)
  - Is het een arm of rijk land?
  - Is er immigratie van dit land in ons land (als werkkrachten, vluchtelingen)?

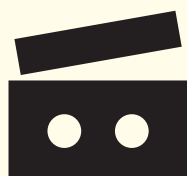

Deze lesmap werd samengesteld door:

vzw Ecorisa

i.s.m. vzw Filemon (www.filemon.be)

vormgeving/layout/fotografie: **HuisHeip** (huisheip.moonfruit.com)

Het is verboden deze map of delen van deze map te reproduceren of te kopiëren zonder uitdrukkelijke goedkeuring van beide organisaties.

Contact:

Geert Neckebroeck

ecorisa.zakelijk@gmail.com

Deze lesmap kwam tot stand dankzij de steun van

Provincie Oost-Vlaanderen Directie Ontwikkelingssamenwerking - Team Mondiale Solidariteit, het Brussels Gewest - Equal Brussels en Vredeshuis - stad Gent

Met Bijdragen van

Toren Van Babel

KTA Groenkouter

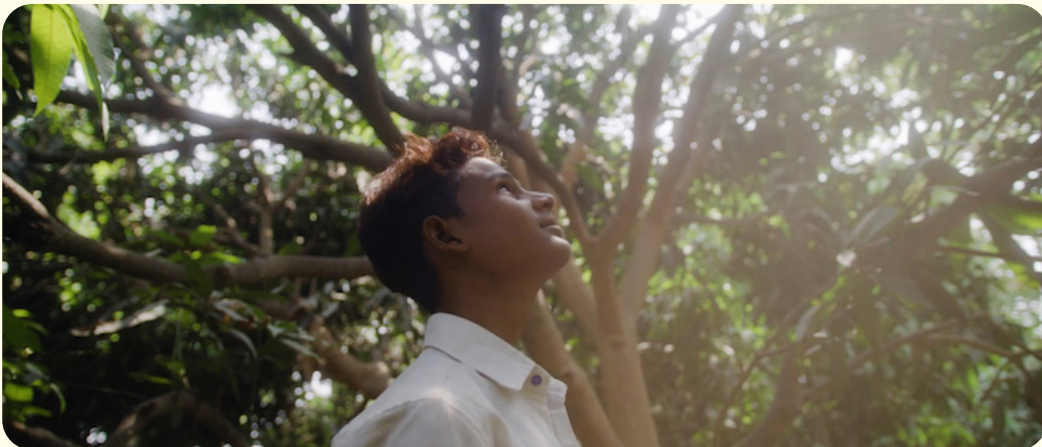
Meertalige atheneum Woluwé

KTA Jette

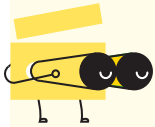
1. Sapera door Gustav Olsson

Zweden, 2019, 11', documentaire

De 16-jarige Ali vangt giftige slangen om zijn familie te onderhouden. Kleurrijke documentaire over zijn leven in Varanasi en hoe hij leven en dood in balans brengt.

Lesinhoud: Kinderarbeid en Kinderrechten (gevaarlijke beroepen), betekenis van lichtfeest in verschillende culturen.

Kijk-opdracht

- Sapera is een "documentaire". Hoe zie je dat? (zie Lesmap 5.2.6 - Filmgenres)
- Voor de oplettende studenten: voor welke mobiele telefoonmaatschappij wordt reclame gemaakt in de film?

Inhoudsvraag

- Ali is arm, maar heeft wel een mobiele telefoon. Waarom?
- De film is gemaakt in India. In India zijn er nog veel kinderen aan het werk. Wat is kinderarbeid? Mag kinderarbeid in België en in andere landen? Vanaf wanneer mag je in België officieel beginnen werken? Vergelijk dit met jouw land. Ken je voorbeelden van kinderarbeid? (zie bijlage: Hoofdstuk 2: Mensenrechten-Kinderrechten-Dierenrechten)
- Welk gevaarlijk beroep oefent Ali uit in de film? Geef een voorbeeld van een gevaarlijk beroep. Zou je dit willen uitoefenen?
- De film speelt zich af in de Stad Varanasi. Varanasi is bekend voor dagelijks ritueel: de Aarti Ceremonie (= lichtfeest: licht verdrijft duisternis). Ken jij andere lichtfeesten uit jouw cultuur? (zie bijlage: Hoofdstuk 4: Wereldburgerschap - educatieve methodieken)

Doe-opdracht

- Indië is ook bekend voor Ayurveda (natuurlijke geneeswijze met kruiden en specerijen). Welke gerechten zijn de specialiteiten met kruiden van jouw land? Bespreek ze en serveer ze in de klas! Welke kruiden gebruik jij voor welke kwaaltjes? (zie bijlage Hoofdstuk 4: Wereldburgerschap - educatieve methodieken)

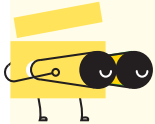
2. Sukar door Ilias El Faris

Frankrijk-Marokko, 2019, 10', Fictie

Typische strandtaferelen of net iets meer? Casablanca strand, Marokko.

Lesinhoud: De vrouw in de Arabische cultuur (t.o.v. het Westen).

Kijkopdracht:

- Muziek in de film. Laat de leerlingen de muziek horen voordat de film wordt getoond. Welke gevoel, sfeer roept het bij hen op? Wat zou er gebeuren in de film? Waar vindt het verhaal plaats?
- Verhaalstructuur. De film heeft een strakke verhaalstructuur, met een duidelijk begin, midden en einde. Welke filmbeelden tonen dit? Verhaalstructuur Sukar (antwoorden): In de film geven de positie van de zon en de handeling van de politie duidelijk het begin en einde aan. Merk ook op dat de politieagenten gewoon door hun aanwezigheid op een subtiele manier de loop der dingen beïnvloeden:
  - 's morgens: de zon komt op (begin van de film). De politieagenten drinken thee (begin van de gebeurtenissen in de voormiddag)
  - 's middags: de zon staat hoog aan de hemel (begin van de gebeurtenissen op de middag en namiddag = midden van de film). De politieagenten komen voorbij en maken een eind aan de ruzie.
  - 's avonds: de hemel begint te schemeren (begin van de eindscène). De politieagenten brengen het koppeltje naar huis te paard.

Inhoudsvraag:

De film Sukar speelt zich af in Casablanca. Casablanca is een oude Berberse stad. De Berberse cultuur verschilt van de Arabische en Islamitische cultuur. Wat is het verschil tussen de Arabische en Berberse cultuur? Wat is de positie van de vrouw in bij de Arabische volkeren?
(zie bijlage Hoofdstuk 3: Diversiteit/Identiteit/ Gelijke kansen 3.2.2. Gelijkheid mannen-vrouwen.)

Doe-opdracht

Hoe ziet jouw (typische, ideale) zomerse dag er uit?

Bouw je verhaal op via de 5 W's:

Wie: Met wie ben je? Familie, vrienden?

Wat: Wat doe je? Hoe sta je op, ontbijt, wat doe je in de voormiddag, namiddag, 's avonds? (wandeling, sport, ..., kampvuur, dansen, ...)

Waar: Waar ben je? Thuis, op vakantie? In binnen- of buitenland? Welke land?

Bergen, zee, in de natuur, op citytrip,... ?

Wanneer: welk uur, tijd van de dag?

Waarom: Met welk doel? Wat heeft het teweeggebracht?

Avontuur, leerrijke ervaring, nieuwe vriendschap, ...

- Maak een kettingverhaal waar de ene leerling voortbouwt op de andere (zie ook l. 5.3.2. *Methodes om het beeld en verhaalopbouw te analyseren*)

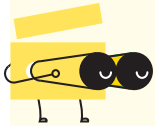
3. Clebs door Halima Ouardiri

Marokko-Canada, 2019, 18', documentaire

De film observeert het levensritme van honden in een asielcentrum en maakt een parallel aan het tragische wachten van miljoenen mensen die op zoek zijn naar een nieuw thuis.

- Lesinhoud:**
- Dierenrechten, dieren in verschillende culturen
  - Link met vluchtelingen: vergelijking dierenasiel en mensenasiel, mensenrechten

Kijk-opdracht

De film is bijna woordloos, behalve op het einde. De camera vertelt eigenlijk het verhaal in de film, dit door het gebruik van diverse camerastandpunten. Welke zijn ze ?

(zie lesmap Hoofdstuk 5: Filmanalyse - punt 5.2.5. Camerastandpunten)

Bespreek de diverse camerastandpunten van de film aan de hand van stills/ foto's van de films. Welke emotie roepen ze op? Herken je beelden die een: gevoel van afstand, eenzaamheid, solidariteit, honger naar vrijheid, etc. weergeven?

Kijkopdracht

Aan welke beelden toont de film vergelijking dierenasiel en asielcentrum voor mensen?

Hoe worden (dieren) honden behandeld in verschillende landen? Zijn er heilige dieren?

Hoever kunnen we, willen we gaan in het toekennen van rechten aan dieren?

(zie bijlage: Hoofdstuk 2: Mensenrechten-kinderrechten-dierenrechten, Universele Verklaring voor de Rechten van het Dier)

Inhoudsvraag

Aan welke beelden toont de film vergelijking dierenasiel en asielcentrum voor mensen?

Hoe worden (dieren) honden behandeld in verschillende landen? Zijn er heilige dieren?

Hoever kunnen we, willen we gaan in het toekennen van rechten aan dieren?

(zie bijlage: Hoofdstuk 2: Mensenrechten-Kinderrechten-Dierenrechten, Universele Verklaring voor de Rechten van het Dier)

Doe-opdracht

- Ga zelf aan de slag met de camera en film een bepaald beeld vanuit diverse camerastandpunten Zie welk effect dit geeft. Hoe ervaar je het personage? *(zie Lesmap:5.3.2.)*
- Interview met elkaar en/of OKAN-leerling: Hoe ben je in België toegekomen? Ben je verschillende keren verhuisd? Was dit leuk? Heeft er iemand in een asielcentrum verbleven of ken je iemand die in een asielcentrum woont?
- Spelopdracht rond mensenrechten?
(zie bijlage:Hoofdstuk 2: Mensenrechten-Kinderrechten-Dierenrechten - 2.2. Educatieve methodieken - Kwartetspel rechten)

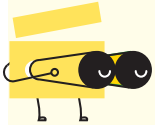
4. Machini door Frank Mukunday

Congo-België 2019, 10', animatie

De invloed van de mijnbouw op de stad, over de vervuiling en de langzame vernietiging van de mens door de mens.

Lesinhoud: Duurzaamheid, mijnbouw en link met Noord-zuid problematiek.

Kijk-opdracht

- Hoe brengt de filmmaker de dreiging van de mijnbouw en de gevolgen voor de mens met krijttekeningen en stenen in beeld? We tonen stills van de films, we bespreken wat we zien en wat ze symboliseren. (Bv. vallende stenen symboliseren aftakeling van de mijnbouwers)

(zie lesmap 5.3.4: Hoe maak ik stills van een film?)

- Machini is een geanimeerde documentaire.

Waarom heeft de regisseur dit filmgenre gekozen om de boodschap over te brengen?

Inhoudsvraag:

Je wil een nieuwe smartphone of ga je voor een upgrade van je oude? Wat is de meest milieuvriendelijkste oplossing, meest budgetvriendelijke oplossing om je smartphone up te graden? Zijn budgetvriendelijkheid en milieuvriendelijkheid combineerbaar? Wat kan/ga je doen met 100 €, met 300 €, met 600€?

Doe-opdracht:

Speel het spel "Productieproces van een GSM. Kan je de weg aanduiden van de grondstofproductie en assemblage van een smartphone tot de winkel ?

(zie bijlage Hoofdstuk 1: Ecologische duurzaamheid - 1.2. Educatieve methodieken - Groep Spel - Levensloop van een product)

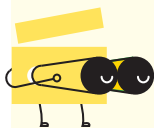
5. In the name of the son door Martina Matzkin

Argentinië, 2019, 13', fictie

Lucho, een 13-jarige trans-jongen. Als hij met zijn vader en zijn jongere zusje op vakantie gaat, stelt de nieuwe intimiteit hun relatie op de proef.

Lesinhoud: Diversiteit in seksuele identiteit (LGBT) en het omgaan hiermee in de verschillende culturen en landen.

Kijk-opdracht

Is het duidelijk in de film of Lucho een meisje is of een jongen? Als je naar de beelden van de film kijkt, wanneer zou je zeggen dat lucho een jongen is en wanneer een meisje? Wat zou Lucho het liefste zijn?

Inhoudsvraag

- Weet je waar LGBT voor staat?
- Zijn de rechten voor LGBT in Argentinië dezelfde als in België? Is het voor iemand van een bepaalde origine of cultuur moeilijker om hun rechten als LGBT te doen gelden? Hoe kan je hier het kruispuntdenken op toepassen?
- Kijk naar het educatieve filmpje "Het genderkoekje" (zie bijlage: Hoofdstuk 3. Diversiteit/Identiteit/Gelijke kansen - LGBT)

Doe-opdracht (vraaggesprek per twee)

Hoe zie je in de film de **relatie** tussen Lucho en zijn vader veranderen/evolueren? Speelt jongere zusje hier ook een rol in? Laat de leerlingen de stills van de film, de scènes selecteren waarop de emoties te zien zijn, zoals: in zichzelf gekeerd, geen contact willen, vijandigheid, toenadering, aanvaarding, troost.

BIJLAGEN LEERDOELEN BURGERSCHAP MET BIJBEHORENDE WERKVORMEN

Inhoudstafel

Hoofdstuk 0. Algemene inleiding: toelichting en verantwoording bij SDG's	pag 1
Hoofdstuk 1. Ecologische duurzaamheid	pag 2
Hoofdstuk 2. Mensenrechten – kinderrechten – dierenrechten	pag 3
Hoofdstuk 3. Diversiteit / Identiteit / Gelijke kansen	pag 6
Hoofdstuk 4. Wereldburgerschap	pag 9
Hoofdstuk 5. Democratische besluitvorming	pag 11

Algemene inleiding: toelichting en verantwoording

Zoals reeds vermeld is de focus van de kortfilmreeks en het bijbehorend educatief materiaal (lesmap) om te beantwoorden aan de leerdoelen/eindtermen 'burgerschap' (7.1. -> 7.18.) aangevuld met deze van 'duurzaamheid' (11.1 15.4,9.6)

Er zijn ook raakvlakken met andere leerdoelen en eindtermen: cultureel bewustzijn (16.1° -> 16.6) zelfbewustzijn (5.4, 13.1, 13.2, 13.14, 13.15, 1.15, 1.16°, 1.17, 16.8 én indien ze zelf met film aan de slag gaan 16.7, 16.9, 16.10), sociaal-relatieve competenties (5.1°, 5.2, 5.4, 5.5), mediawijsheid (digitale competenties) 4.5, 4.7 én basisgeletterdheid: .BG 4.6).
(Bron: onderwijsdoelen.be)

Wij merken een onderlinge verwevenheid tussen burgerschap en duurzaamheid, zeker bij het ter sprake brengen van de SDG's (duurzame ontwikkelingsdoelen).

De SDG's (Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen) vervangen millenniumdoelstellingen en zijn officieel aangenomen door de 193 lidstaten van de algemene vergadering van de Verenigde Naties in september 2015, o.a. België.

De SDG's zijn onderverdeeld in 17 doelen – 169 subdoelen & 242 actiepunten (indicatoren). Ze hebben tot doel een einde te maken aan armoede en honger, en iedereen toegang te bieden tot schoon water en duurzame energie voor 2030. Volgens de samenstellers moet er een volledige reorganisatie komen van de maatschappij en menselijke samenleving met duidelijke gevolgen hoe wij omgaan met vraagstukken rond: ecologische duurzaamheid, mensen/kinderrechten & dierenrechten, diversiteit & identiteit, de wijze waarop wij ons verhouden tot de derde wereld én de wijze waarop wij onze besluitvorming organiseren. Het vraagt om weldoordachte beslissingen in de toepassing hiervan.

Uiteindelijk hebben we in deze lesmap alles samengebracht tot 5 hoofdthema's. De indeling is niet willekeurig gekozen. We gaan van algemeen naar specifiek: mensenrechten/kinderrechten -> diversiteit per doelgroep & identiteit wijze waarop wij omgaan met natuur -> wijze waarop wij omgaan met elkaars wereld/maatschappij vraagstukken -> persoonlijke vraagstukken.

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

Zijn de SDG's een container geworden? Kan je het bos door de bomen nog zien? Is er discussie mogelijk? Wie heeft hierover beslist?

Hoofdstuk 1. Ecologische duurzaamheid

(wij mensen en onze relatie met onze natuurlijke omgeving)

1.1. Speerpunten

- Biodiversiteit & bodemvruchtbaarheid (zelf genererend vermogen van de natuur: wat zorgt voor opbouw en wat voor afbraak)
- Klimaat & landgebruik (ecologische voetafdruk vs ecologische handafdruk)
- Vervuiling/afval tegengaan (reuse/reduce, repair, recycle -> upcycle, renew):
circulaire/kringloop economie (grondstoffen & energie -> diensten & producten -> grondstoffen & energie of afval) – certificatie door bio label/Cradle to Cradle & Fair Trade (biosfeer & technosfeer)

1.2. Educatieve methodieken

A/ Groepsspel - Levensloop van een product *(n.a.v. de kortfilm 'Machini')*

Werken met kaartjes over de levensloop van een proces of een product (hier in dit voorbeeld: Hoe wordt een GSM gemaakt?) De leerlingen krijgen op die manier inzicht in het levensloop proces door vragen, zoals ze hieronder zijn geformuleerd in de juiste volgorde te leggen en het antwoord te geven.

Alle leerlingen staan rond de tafel of de kaartjes worden geprojecteerd op een smartboard en interactief in de juiste volgorde gelegd van het begin van het productieproces tot het einde: de oude GSM weggedaan of vervangen)

Variatie 1: kaartjes met vragen: Elke leerling legt een kaartje tegen het andere in de juiste volgorde. Wanneer alle kaartjes gelegd zijn, moet de levensloop van een GSM duidelijk zichtbaar zijn.

Variatie 2: kaartjes met beelden/foto's Elke leerling legt een kaartje tegen het andere waarbij het ene beeld verwijst naar/verder bouwt op het andere.

Welke ertsen worden gebruikt? Waar zijn de mijnen? Wie is eigenaar van de mijnen?
Waar worden de ertsen gesmolten? Waar worden de onderdelen van de GSM in elkaar gestoken?
Wie is eigenaar van deze fabriek? Hoe worden de GSM's vervoerd? Hoelang duurt het voor een GSM te maken van grondstof tot afgewerkt product? Wat is de kostprijs om het te maken?
Wat is de kostprijs om het te verkopen? Wie verdient hier het meeste geld aan: de arbeiders in de mijnen/assemblagefabriek, de transportmaatschappijen, de reclamemensen, de directeurs van het bedrijf dat de GSM verkoopt? Hoelang gaat een GSM gemiddeld mee? Waar komt het afval terecht? Hoe kan het verwerkt worden tot nieuwe grondstof? Wordt dit opnieuw gebruikt voor een andere GSM?

Antwoorden:

www.goodplanet.be/gsm-inzameling/docs/o4_GSM-Levenscyclus-wit-NL-HR.pdf

Deze inzichtvragen kunnen aangevuld worden met **doordenkertjes**:

(waarom, hoe komt het dat, Hoe zou je kunnen/ Wat kan je doen ...)

bv. Waarom zijn er geen mijnen meer in België? Wat kan je doen om een GSM aan te schaffen die ecologisch/duurzaam is?

B/ Groepsspel - projectontwikkelaars: Creëer je eigen droomwijk

Er komt een nieuwe wijk in je gemeente en iedereen mag hier zijn/haar zegje doen, maar er zijn verschillende groepen en dus ook verschillende belangen. Het proces is een co-creatie van jouw wijk door de verschillende belangengroepen (overheid/ financiers, bevolking, industriëlen, boeren). Belangrijke richtlijnen: Er is een evenwicht tussen woonomgeving en werkomgeving & tussen industrie en landbouw. En we organiseren ons economisch leven rekening houdend met circulaire economie – dus geen vervuiling tzt. volledige recyclage of hergebruik van alle afval). Hoe gaan we dit doen?

We werken met gekopieerd monopoliegeld en delen de klas in volgens de belangengroepen. De verschillende belangengroepen stemmen eerst onderling af wat ze willen (10 min max) en komen naar midden waar ze hun wensen kenbaar maken en/of elkaar kunnen overtuigen van hun voorstel. Als er overeenstemming wordt bereikt maken ze een berekening van de kostprijs en gaan naar de financiers (vb. een banklening moet worden terugbetaald, crowdfunding misschien niet,...). Hoe gaan we het uitvoeren?

Tip: er kan gebruikt worden gemaakt van internet om oplossingen te zoeken en de kostprijs ervan te berekenen.

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

Hoe kan de natuur zichzelf herstellen? Kunnen wij als mens daarbij helpen? Hebben wij als mens uitvindingen gemaakt of enkel nagebootst wat in de natuur reeds aanwezig is (vb. biomimicry)?

Hoofdstuk 2. Mensenrechten – kinderrechten – dierenrechten

2.1. Speerpunten

De mensenrechten zijn onze rechten als mens/kind en andere levende wezens maar we moeten er ook zorgen (bescherming) dat ze blijven gelden.

Volwassen (met mensenrechten) hebben een verantwoordelijkheid naar kinderen (Rechten van het Kind). Wij mensen hebben een verantwoordelijkheid naar elkaar (Charter van Compassie), dieren (Dierenrechten) en de aarde als planeet (Earth Charter).

Deze onvervreembare rechten worden toegekend aan personen die levend zijn en met een hartslag. De overheid, kerk, bedrijven & organisaties (zogenaamde rechtspersonen) en robots (AI: Artificiële Intelligentie) bestaan enkel bij de gratie van levende personen en hebben enkel bestaansrecht voor zoverre deze (contractueel) toegekend wordt door levende personen (Magna Carta en The Earth Plan).

2.2. verschillende (internationale) Verklaringen/Charters

(geven vorm aan aan een universele ethische code)

- **Universele Verklaring Rechten van de Mens (UVRM) (Verenigde Naties: 1948)**

mensenrechten.be/pdf/UVRM_nl.pdf

amnesty-international.be/mensenrechten/uvmr

youtube.com/watch?v=7HNepvmLAWI&feature=emb_logo

zie ook **Het Handvest van de Grondrechten** - die zich beroept op het UVRM en het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten van de Mens). Het handvest is aangenomen door het Europees Parlement in het jaar 2000 en bindend voor de lidstaten van de Europese Unie, waaronder België: www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_nl.pdf

- **Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (Verenigde Naties: 1989)**

(n.a. v. de kortfilm "Sapera")

kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/kinderrechtenverdrag_officiële_nederlandse_vertaling.pdf

tzitemzo.be

kinderrechten.be/sites/kom/files/bestanden/tzitemzo_jouw_rechten_jouw_leven_lowres_2019.pdf

- **Universele Verklaring voor de Rechten van het Dier (UNESCO:1978)**

(n.a. v. de kortfilm "Clebs")

nederlands.bwk-cbm.be/rechten-van-het-dier

nl.wikipedia.org/wiki/Dierenrechten

- **Earth Charter: Handvest van de Aarde (UNESCO: 2000)**

earthcharter.nl/het-earth-charter

nl.wikipedia.org/wiki/Earth_Charter

- **Charter van Compassie (2009)**

(Herstel van de gulden regel: Behandel anderen en de planeet zoals je graag zelf wil behandeld worden)

charterforcompassion.org/dutch

charterforcompassion.org/charter/12-step-book-club

- **Magna Carta / Magna Charta (1215)**

(eerste gescheven/ondertekende verklaring/erkenning over democratie & mensenrechten)
bl.uk/magna-carta/articles/magna-carta-english-translation# & na 800 jaar bl.uk/my-digital-rights/

magna-carta-2015 (Magna Carta vertaalt naar digitaal tijdperk)

verenigdvoordemensenrechten.nl/what-are-human-rights/brief-history/magna-carta.html

isgeschiedenis.nl/nieuws/magna-carta-het-begin-van-de-democratie

• The Earth Plan

Universele Grondrechten/Grondwet - soevereiniteit/zelfbeschikkingsrecht als mens/levend wezen))

theearthplan.com/upc.html

• Kinderarbeid (toelichting)

Rechten zijn leeftijdsgebonden: Vanaf je bv. meerderjarig bent (18j) hebt bereikt krijg je nieuwe rechten of wordt het ene recht vervangen door het andere.

bv. Vergelijk Leerplicht/bescherming tegen kinderarbeid (als kind) met recht op arbeid (deel uitmaken van economisch leven(als volwassenen) & recht op vervangingsinkomen maar ook de plicht bij te dragen tot sociale zekerheidsbijdragen enz.

(principe: Voor wat, hoort wat of geen rechten zonder plichten/verantwoordelijkheden)

Kinderarbeid is het tewerkstellen van kinderen op een wijze die ze hun kindertijd, hun waardigheid of hun potentieel ontnemt en die schadelijk is voor hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. Vaak gaat het om slecht betaald werk en soms worden de kinderen niet betaald. In België geldt de bescherming tegen kinderarbeid tot 15 jaar. - ook zo internationaal?

<https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsreglementering/kinderarbeid>

2.3. Educatieve methodieken

Kwartetspel rechten

Welke rechten komen terug in de verschillende teksten (zie internationale verklaringen) Zijn er (gelijkaardige/formuleringen van) rechten die 2, 3, 4 keer vermeld worden?

Als ze 2 keer worden vernoemd vormen ze samen een duo (= 2 punten), 3 keer wordt een trio (= 3 punten), 4 keer een kwartet (= vier punten).

Het spel wordt als volgt gespeeld: A trekt kaart een van B of A vraagt aan B heb jij een kaart die ... en dan is B verplicht om deze te geven (antwoorden met ja/nee). De meeste punten wint.

We hebben de volgende kaartjes

- Recht op diversiteit: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, dierenrechten, Earth Charter (biodiversiteit)
- Recht op een rechtspersoonlijkheid: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, dierenrechten, The Earth Plan
- Bescherming tegen uitmoorden / genocide (Ecocide): Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, dierenrechten, Earth Charter (biodiversiteit)
- Recht op leven: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Dierenrechten,
- Recht op wettelijke bescherming: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Dierenrechten,
- Recht op onderwijs: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Earth Charter, The Earth Plan
- Recht op vrij toegankelijke informatie: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind,
- Recht op een vrije meningsuiting Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Recht op verenigingsleven en vergaderen: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan.
- Recht op persoonlijke integriteit (geen laster):Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Recht bij veroordeling om onschuld te bewijzen: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Recht op persoonlijk bezit en eigendom: Rechten vd Mens, The Earth Plan
- Geen slavernij of onvrijwillige arbeid: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Recht op medische verzorging en gezond leven: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Dierenrechten, Earth Charter

- Geen marteling: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Dierenrechten, The Earth Plan
- Recht op privacy en briefgeheim: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Recht op behoorlijke levensstandaard: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, Earth Charter, The Earth Plan
- Recht op reizen, gaan en staan waar je wil: Rechten vd Mens, Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Bescherming tegen seksuele uitbuiting: Rechten vh Kind, The Earth Plan
- Bescherming tegen kindsoldaten: Rechten vh Kind (tot 15 j)
- Recht op een woning: Rechten vd Mens, The Earth Plan
- Slachtofferhulp: Rechten vh Kind
- Recht op herintegratie in de maatschappij: Rechten vh Kind
- Bescherming van de Natuur: Earth Charter, The Earth Plan

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

- Is er een hiërarchie van rechten? Is het ene recht (gekoppeld aan een bepaalde groep) meer waard dan de andere? Hoever kunnen we hierin gaan? Kunnen bepaalde groep van mensen voorrechten hebben? Hoe kun je zorgen dat iedereen toegang heeft tot dezelfde rechten?
- Wat met dierenrechten? Dieren met meer respect behandelen betekent dit vermindering of afschaffing van dierproeven, dieren als voedsel of kleding, jacht op dieren? bv. Wat is jouw mening bv. over jacht op dieren, vegetarisme, ... <https://www.landwijzer.be/inspiratie/opinies/opinie-mensenrechten-dierenrechten-plantenrechten-bodemrechten-natuurrechten> bv. een jager die vegetarisch is, bestaat dat? <https://www.flair.be/nl/strafverhaal/sophie-vegetarier-jager> & <https://hvv.be/news/ik-jaag-en-ik-ben-een-vegetarier/>

Hoofdstuk 3. Diversiteit/Identiteit/Gelijke kansen

(wie ben ik/ tot welke groep behoor ik en hoe verhoud ik mij tot anderen?)

3.1. Speerpunten Gelijkekansenbeleid

- Gender, genderidentiteit en expressie, gelijkwaardigheid tussen alle mannen, vrouwen en personen met andere genderidentiteit
- Seksuele oriëntatie, gelijkheid ongeacht seksuele voorkeur
- De strijd tegen geweld van vrouwen, intrafamiliaal, seksueel (vb seksuele verminkingen, gedwongen huwelijken)
- Etnisch culturele en religieuze diversiteit, gelijkheid ongeacht afkomst, ras, taal, cultuur, verbonden aan staat, etc...
- Handicap: zelfbeschikking evenwaardige behandeling en autonome participatie in de samenleving los van beperking van verstandelijke, psychische of sociale aard.

Binnen het gelijke kansenbeleid is er aandacht voor kruispuntdenken;

De verschillende discriminatiegronden kan je voorstellen als straten die elkaar kruisen (kruispuntdenken), zo wordt duidelijk dat iemand die zich op een kruispunt bevindt, sterker benadeeld wordt en meer risico op discriminatie loopt. Ieder persoon kan namelijk geprivilegieerd of net gediscrimineerd worden op verschillende gronden, zoals gender, geslacht, leeftijd, klasse, etniciteit, enzovoort. Zo komen unieke ervaringen tot stand die niet te herleiden zijn naar slechts één onderdrukkingsmechanisme zoals seksisme, racisme, klassen discriminatie, trans- of homofobie.

3.2. Educatieve methodieken

We bespreken hieronder de twee speerpunten die ook in de kortfilms aan bod komen.

3.2.1 LGBT

Wat is het?

is een van oorsprong Engelse afkorting die staat voor lesbian (lesbisch), gay (homoseksueel, hier doorgaans in verwijzing naar mannen), bisexual (biseksueel) en transgender.

Filmpje “het genderkoekje” *(n.a.v. de kortfilm ‘The name of the son’)*

We bekijken een educatief filmpje ‘Het genderkoekje’ in de klas en stellen gerichte vragen. Discussie (per twee - veilig en zeker zijn dat je antwoord gehoord wordt) en daarna bevindingen meedelen in grote groep (verschillende meningen aanhoren, zonder oordeel)

<https://www.youtube.com/watch?v=2oLXO1ZBoFM>

Het filmpje wordt stuk per stuk bekeken en besproken.

- geslacht versus gender
  - genderidentiteit: cisgender versus transgender
  - genderexpressie: zicht buitenwereld
  - aantrekking: romantisch/seksueel – homoseksueel, heteroseksueel, biseksueel
- discussie: rond ‘gender’

3.2.2. Gelijkheid mannen-vrouwen

A/ Algemeen groepsgesprek

Hebben in jouw cultuur vrouwen en mannen dezelfde rechten? Welke beroepen vind je meer voor vrouwen, welke voor mannen? Wat is een verschil tussen een man en een vrouw?

Je kan een open gesprek aangaan of werken met hypothesen om een debat te stimuleren. VB “Bouwvakker is een beroep voor mannen”, “Mannelijke politici zijn beter dan vrouwelijke” “Het is normaal dat mannen meer verdienen dan vrouwen” Vrouwen die hun man bedriegen moeten gestraft worden, mannen die hun vrouw bedriegen niet”

B/ Inleefronde: de positie van de vrouw in Magreb Culturen (Arabisch wereld)

(n.a. v. de kortfilm “Sukar”)

We volgen de verhalen over vrouwen die een hoge positie hebben/hadden in deze landen:

- Berbers kennen een traditie van vrouwelijke vrijheidsstrijders. Zo heb je het verhaal van Dihya van de Berbers, de Imazighen [geschiedenisweb.nl/vrouwengeschiedenis/2004/week9.html](https://www.geschiedenisweb.nl/vrouwengeschiedenis/2004/week9.html)
- Het Berbergebied zie je op deze kaart. (upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/ob/Berber_World.png)

- Koerdische vrouwen hebben meegevochten in het Koerdisch leger tegen de IS (Islamitische Staat)
[nl.wikipedia.org/wiki/Koerden#/media/Bestand:Kurdish-inhabited_area_by_CIA_\(1992\).jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Koerden#/media/Bestand:Kurdish-inhabited_area_by_CIA_(1992).jpg)
- In het oude Egypte was er volledige gelijkheid tussen man en vrouw
joostvermeulen.org/artikelen/landen/midden-oosten/egypte/16-Vrouwen-met-macht/file
historianet.nl/beschavingen/egyptenaren/egyptische-vrouwen-hadden-schokkend-veel-vrijheden
- Hoe is het nu gesteld met de vrouw in de Arabische/Islamitische wereld (toelichting)?

Volgens de Islam zijn mannen en vrouwen gelijkwaardig, maar complementair aan elkaar: De Koran moedigt vrouwen aan onderwijs te volgen en een bijdrage te leveren aan de samenleving, inclusief gebieden als onderwijs, rechten en geneeskunde. Als een vrouw niet wil, hoeft zij niets van haar eigen geld uit te geven. Ook al heeft de man de verantwoordelijkheid om voor de veiligheid van het gezin te zorgen.

Vrouwen hebben dezelfde rechten als mannen. Indien dit niet zo is wijst dit op een pre-islamitische cultuur die vrouwen onderdrukt. De islamitische rechtspraak sharia hangt sterk samen met de teksten Koran en de Hadith (uitspraken en handelingen van de profeet Mohammed), teksten die de grondstof vormen voor het gehele islamitische recht. Je hebt ook voorschriften die afgeleid zijn omdat niet alle situaties beschreven staan in de Koran en Hadith. Deze voorschriften behoren niet tot sharia, maar tot fiqh, hebben een 'zwakkere' status, en staan meer open voor revisie en hervorming. Bv. dat een vrouw geen rechter kan worden, is ondertussen achterhaald.

- Bronnen:**
- vraagislam.nl/wat-zijn-de-verantwoordelijkheden-van-mannen-en-vrouwen-de-islam
  - nieuwwij.nl/opinie/zelfbeschikkingsrecht-van-de-moslimvrouw-deel-2
  - doorbraak.be/wat-is-sharia-een-poging-tot-inzicht doorbraak.be/sharia-eigen-vrijheid-ordenen
  - doorbraak.be/sharia-ongegrond-schrikbeeld
  - amnesty.nl/encyclopedie/islam-en-mensenrechten-in-10-vragen

Vraag: Ken je Global Gender Gap? In welke landen is de kloof (ongelijkheid tussen man en vrouw) het grootst en het kleinst? Scoort België goed? bron: reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2020/dataexplorer/#economy=BEL en do.vlaanderen.be/belgi%C3%AB-haalt-32ste-plaats-in-global-gender-gap-index

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

Individuele rechten tov groepsrechten/vrijheid tov veiligheid: wat is het belangrijkste? Hoever kan/mag de overheid gaan in het opleggen van gedragsregels en het inperken van de individuele vrijheden zoals de Rechten van De Mens/Kind? bv. In tijden van crisis (Authenticiteit=opkomen voor rechten tov conformiteit= zich aanpassen aan de opgelegde regels)

Moeten wij bepaalde groepen niet beschermen en wel of niet voortrekken (positieve discriminatie) bv. in het aanbieden van een job (eerder een lesbische vrouw van vreemde afkomst, dan een blanke hetero man)?

Hoofdstuk 4. Wereldburgerschap

(verschillende landen, verschillende volken & culturen)

4.1. Speerpunten:

- Wereldburgerschap vraagt (volgens UNESCO en pedagogen) kennis en inzicht in:
  1. Menselijke waardigheid en mensenrechten
  2. Democratie en participatie
  3. Ongelijkheid en sociale rechtvaardigheid
  4. Vrede en conflict
  5. Duurzaamheid &
  6. Wereldhandel en consumentisme.
- Geworteld in de eigen tradities en cultuur van het land, maar met een open blik naar de andere landen en culturele tradities.
- Niet blind zijn voor de problemen (Noord- Zuid problematiek), maar zeker ook oog hebben voor de rijkdom van de verschillende wereldculturen (zoals: gebruiken per land, tradities, gerechten, culturele uitingsvormen, medische/wetenschappelijke kennis).
- De SDG's komen opnieuw om het hoekje kijken als richtlijn om hiermee om te gaan.

(bron: <http://wereldburgerschapseducatie.ucll.be/wat>)

4.2. Educatieve methodieken

A/ Lichtfeesten in verschillende culturen bespreken *(n.a. v. de kortfilm "Sapera")*

Ken jij lichtfeesten uit jouw cultuur? Kan je er iets over vertellen?

Een lichtfeest kan verwijzen naar overgang van licht naar duisternis (seizoenen), overwinning van goed over kwaad, openbaring (inzicht) of gelukzaligheid. Altijd betekent het: overgang naar iets nieuws, een nieuwe wending in het leven (het verleden loslaten) - als ritueel steekt men altijd een kaars of andere lichtbron aan om dit te symboliseren.

- **Jodendom:** Chanoeeka
- **Hindoeïsme:** Divali
- **Christendom:** Kerstmis (advent), Maria lichtmis, Allerheiligen en Pinksteren (godsdiensklas.be)
- **Heidendom (Natuurgodsdiensten):** Zonnewende (Zomerzonnewende, Luciafeest of Midwinterse lichtfeesten), Halloween
- **Boeddhisme:** Loy Krathong – Thailand. Dit feest wordt op de avond voorafgaand aan de volle maan in november gevierd & Vesak = geboorte, verlichting (Nirwana) en dood van Gautama Boeddha, Tazaungdaing festival = geboorte van Boeddha
- **Islam:** Mouloud Feest (Mawlid): De geboortedag van Mohammed

B/ Gerechten van bepaald land maken en proeven

(n.a. v. de kortfilms "Sapera" en "Sukar")

Maak de volgende smaakvolle bereidingen lavendelkoekjes (met oven), muntthee (met warmwaterkoker) en een energiedrankje met gember (met blender). Serveer dit voor elkaar, maak er extra om uit te delen of voor de familie thuis)

Je kan hier inspiratie vinden: wereldsmaken.com

C/ Spel - Memory: Welk kruid is goed voor wat?

Zoek foto's met kruiden-recepten (A) en schijf op kaartjes waar het goed voor is of zoek een bijhorende foto (B). Om beurt omdraaien: A+B samen = 1 punt. Bijvoorbeeld: munt (spijsvertering), citroenmelisse (rustgevend, krampstillend), gember (vitaliserend), koriander (antibacterieel), lavendel (rustgevend)

www.culinea.nl/welke-kruiden-gebruiken-welke-kwalen en www.overkruiden.nl/kruiden/alfabetisch-overzicht

D/ Inleefspel - de wereldbol

Bekijk samen de wereldbol. Waar wonen wij? Heeft iemand familie of kennissen in het buitenland? Welk land? Waar zijn de leerlingen wel eens op vakantie geweest? Vertel over je reis, over dingen die je meegemaakt hebt. Laat eventueel foto's zien van jezelf of typische zaken van dit land. Met een digibord (+ internet) kan je de foto's digitaal laten zien en kun je ook op zoek gaan met Google Earth of Google Maps / Streetview waar je geweest bent of vandaan komt.

E/ SDG's doelenspel

<https://go-goals.org/nl/downloadpagina>

LINKS NAAR INTERESSANTE WEBSITES ROND BURGERSCHAP

- Recepten voor een betere wereld:
studioglobo.be/aanbod/recepten-voor-een-betere-wereld
- inleefateliers van studio globo:
<https://www.studioglobo.be/inleefateliers-van-studio-globo>
- Lesmaterialen en methodieken op Klascement:
<https://www.klascement.net/websites/93471/equator-de-wereld-in-je-klas/?previous>

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

Tot welke cultuur behoor ik en hoe verhoud ik mij tot andere culturen / ook bij de nieuwkomers/ migranten die bij ons wonen? Ben je rijk/arm geboren of kan je uw maatschappelijke positie verbeteren door eigen en/of collectieve inspanningen?

HOOFDSTUK 5. Democratische besluitvorming

(Hoe komen we samen tot een beslissing en houd ik daarbij rekening met anderen?)

5.1. Overzicht van verschillende besluitvormingsprocessen

- **(parlementaire) Democratie:** meerderheid wint – techniek: argumenteren van standpunten + stemmen
- **Sociocratie:** techniek - besluitvorming door onderlinge afstemming: o.a. fishbowl techniek (inheemsen – Indianen), the Thing (Vikings).
- **Dictatuur (technocratie):** Beslissing door enkelen - Techniek: kleine groep beslist & meerderheid volgt de bevelen op – zoniet repressie (boete, gevangen nemen, uitsluiting/verwijdering)

-> Wie beslist wat op welk bestuursniveau: van klein naar groot

- gezin, vriendenclub, klas/school, bedrijf (organisatie)
- gemeente/stad (wijk)
- regionaal/bovenlokaal (bv. Intercommunale nutsvoorzieningen (gas, water, elektriciteit) / provincie)
- Land / regio (bv. België / Vlaanderen)
- Europa
- De Wereld (Verenigde Naties)

5.2. Educatieve methodiek

A/ Klassenjury

De leerlingen beslissen over de beste kortfilm !

Hieronder de verschillende manieren om tot een beslissing, de winnende film te komen

Besluitvorming volgens de democratische methode (argumenten + stemmen) bv. Iemand neemt woord en formuleert argument en neemt plaats in een hoek van de klas, iemand anders heeft een andere keuze en neemt plaats in een andere hoek van de klas (max 4 keuzes). De rest van de klas gaat erbij staan. Alternatief: stemmen per hand opsteek

Besluitvorming volgens onderlinge afstemming

Twee technieken:

1. Afstemming en besluitvorming in kleine groep (in 5 stappen)

Opmerking: alle stappen zijn belangrijk, maar de tijd kan ingekort worden.

Stappen:

- 1.1- *Richten naar gemeenschappelijke intentie.* We nemen plaats in een cirkel of rond de tafel en nemen even tijd ons op een gemeenschappelijk doel/intentie te richten; dit mag in stilte. Eén van de leerlingen (aangeduid of beter die zich vrijwillig kandidaat stelt) neemt het woord (= voorganger) en spreekt de intentie uit (= gemeenschappelijk doel) bv. "Wij komen samen om de winnende film te kiezen".
- 1.2- *Tijd voor vragen en opmerkingen.* Elke aanwezige mag aanvullingen of opmerkingen toevoegen die het probleem of het doel van de bijeenkomst duiden.
bv. " het viel mij op dat .../ Ik heb onthouden .../ Ik vond dit ... mooi/interessant/..."
- 1.3- *Contemplatie & afstemming.* Na zich voldoende vertrouwd te hebben gemaakt met de vraag- of probleemstelling, treden de aanwezigen in hun eigen stilte en stemmen zich af op innerlijke leiding. Daarna deelt iedereen één voor één hun ontvangen indrukken (rondje - via bv. – tech-

niek van 'talking stick', ...) (Dit kunnen woorden, gevoelens of beelden zijn.) Wanneer iemand aan het woord is luisteren anderen zonder oordeel en onderbrekingen (=commentaar), niet in discussie gaan. In een tweede ronde kan er gevraagd worden om verduidelijkingen (om de talking stick vragen om te spreken). Besluitvorming kan alleen bij een spontane meerderheid van stemmen. Discussie om "gelijk" te halen is uitgesloten! Zo nodig mag de voorganger onderbreken en om een nieuwe afstemming verzoeken.

1.4- *Projectie*. Indien het besluit duidelijk is, wordt dit door allen aanwezig gevisualiseerd en geprojecteerd (naar de toekomstige oplossing/resultaat). Indien het besluit niet duidelijk is, wordt de vraag verschoven. of de punten 2-5 herhaald. (ingeval er meerdere vragen / problemen zijn). We gaan niet in discussie De voorganger zal bij voorkeur deze projectie leiden. Ieder neemt, in het eigen hart, het voornemen om zich te engageren voor de gemeenschappelijke intentie (bv. om de op zich genomen taak naar behoren uit te voeren). De boodschappen die je ontvangt (beelden, gevoelens, woorden) laat men spontaan instromen en worden met dankbaarheid en vertrouwen aanvaard. Daarna blijft ieder nog enkele ogenblikken in (diepe) stilte zitten. Deze boodschappen kunnen worden gedeeld als je daar behoefte aan hebt.

1.5- *Woord van Dank*. We eindigen met een woord van dank (door de voorganger).

2. Afstemming en besluitvorming in grote groep

= fishbowltechniek:

Een fishbowl discussie is een techniek om het brede publiek te laten participeren aan besluitvorming rond een complexe of controversiële problematiek. De leden van een klein panel (3 tot 5 personen) die enkele specifieke standpunten vertegenwoordigen geven gedurende enkele minuten een uiteenzetting van hun visie op de behandelde beleidskwestie (onderwerp waarover de beslissing wordt genomen). Dit gebeurt in een figuurlijke 'visbokaal', wat wil zeggen dat de overige deelnemers zich rond het panel bevinden. Na de presentaties en onderling debat van de panelleden, kunnen de overige aanwezigen eventueel de 'visbokaal' binnen stappen om hun persoonlijke opvattingen kort toe te lichten. Die verschillende perspectieven worden nadien in kleine discussiegroepen (8 tot 10 personen) meer in diepte geanalyseerd (waar de techniek van afstemming en besluitvorming in kleine groep zoals hierboven beschreven kan worden toegepast). Elke groep richt zich op één specifiek standpunt waarover men een rapport samenstelt met de belangrijkste pro's en contra's. Ten slotte wordt de kwestie in haar geheel besproken (terug met een buitencirkel (actieve luisteraars) en een binnencirkel (sprekers en vertegenwoordigers van de discussiegroepen): en tracht men te komen tot conclusies en aanbevelingen.

Besluitvorming volgens dictatuur (dictaat) of technocratie (top-down):

De beslissing wordt overgelaten aan een autoriteit (bv. leerkracht) of een kleine groep leerlingen (zogezegde specialisten: bv. diegenen die reeds ervaring/kennis hebben over filmen).

De anderen aanvaarden de beslissing.

B/ Bouwen van een mini-maatschappij:

Terra Nova: inleefspel burgerschapswaarden

<http://www.lisahu.nl/terra-nova>

ONDERZOEKS (DENK) VRAAG

- Is er sprake van verkozen/gekozen (door de groep) vertegenwoordiging bij het besluitvormingsproces of niet? Zoniet, hoe dan wel?
- Wie beslist er over wat? Is dit rechtvaardig?